

*"We demand
our voices are
heard, listened to
and respected. Our
experiences are diverse,
but all are valid, and we
condemn those who steal
our voice and say that we
do not have the capacity
to make decisions or
articulate our needs."*

- Sex workers in Europe manifesto

Foto: marshi / photocase.com

DEBATT

ATT TA FRÅGOR OM SEXARBETE PÅ ALLVAR: EN REPLIK OM KÖN, ARBETE OCH MIGRATION

I den här artikeln granskar Salla Peltonen och Niina Vuolajärvi frågor kring migration, arbete och kön.

Finland har traditionellt varit ett land varifrån befolkningen emigrerat, men från och med 1990-talet har denna trend ändrats och immigranternas andel i Finland har vuxit snabbt i takt med att migrationens olika former har mångfaldigats. Trots detta är siffrorna i Finland små i jämförelse till andra länder p.g.a den stränga invandringspolitiken.

Text: Salla Peltonen och Niina Vuolajärvi

M

igration har traditionellt sett uppfattats som en manlig verksamhet och arketyper för invandraren är ofta en ung man som från syd och öst söker sig till en bättre framtid i väst. Från 1950-talet till 1970-talet utgjorde männen den största migrationsgruppen. Förhållandena har dock ändrats under de senaste 20 åren och för tillfället uppskattas det att över hälften av världens migranter är kvinnor. Denna förändring har inom invandringsforskningen beskrivits som "migrationens feminisering"

Den finländska utlänningspolitiken utformas dels genom internationella humanitära avtal som Finland ratificerat, dels påverkas den av kontrollen av Europas gränser samt den globaliserade arbetsmarknaden. Fenomen relaterade till invandring i Finland kan alltså inte granskas utan att ta i beaktande internationella ramverk, utan bör ses som en del av en global process.

Invandrarna utgör en heterogen grupp och har beroende på olika faktorer väldigt olika förutsättningar och resurser för att börja ett nytt liv i Finland. Det som påverkar invandrades möjligheter att skapa ett liv i Finland är bland annat förvaltningens olika praktiker, invandrarernas medborgarskap och kön, samt vilka arbetsmöjligheter som öppnar sig för dem. Dessa faktorer

påverkar även hur människor rör sig mellan olika länder. Invandrarnas arbeten placeras sig ofta inom de områden som kräver liten eller ingen skolning såsom jordbruks-, bygg-, restaurang-, eller städbranschen. Möjligheter för rörlighet och för att arbeta innehåller dock även en könad dimension. Kvinnors migration är inte lika synlig som männens och kvinnor rör sig ofta inom den privata sfären av samhället och hamnar därför lätt utanför offentligheten – och därmed även utanför arbetsövervakningens mekanismer. Speciellt de kvinnor som arbetar inom sexbranschen hamnar ofta i marginalen både gällande den lagliga och statliga regleringen.

Efterfrågan på olika avgiftsbelagda sextjänster har liksom sexindustrin vuxit radikalt från och med 1990-talet. Samtidigt har detta skapat ett arbetsområde för många immigrerade kvinnor. Olika former av sexarbete är ett globalt fenomen och framförallt har den landsgränsöver-

Sexarbetet kan därmed förstås som en överlevnadsstrategi i likhet med andra liknande fenomen som transnationella äktenskap eller sexturism.

skridande prostitutionen ökat under de senaste årtiondena. Gästarbetet i allmänhet har ökat på en global nivå och i och med den strama invandringspolitiken har invandrarna kommit att utgöra majoriteten på den europeiska kommersiella sexmarknaden.

Sexarbetets betydelse som ett *möjligt* gästarbete för migrerande kvinnor bör inte underskattas. Både den stora efterfrågan på sextjänster samt det faktum att sexarbetet utgör en möjlighet att försörja sig oberoende av uppehållstillstånd eller laglig eller illegal tillvaro i landet, gör att många migrerande och gästarbetande kvinnor väljer att arbeta som sexarbetare. Det är en möjlighet att få inkomster för de människor för vilka det är svårt eller i praktiken omöjligt att söka sig till den officiella arbetsmarknaden. Sexarbetet kan därmed förstås som en överlevnadsstrategi i likhet med andra liknande fenomen som transnationella äktenskap eller sexturism.

Den allt större efterfrågan på sextjänster har ökat andelen immigrerade sexarbetare även i Finland. Sexarbetarna i Finland är ofta väldigt rörliga; de reser inom landet, mellan olika länder eller gör några veckors visiter åt gången. Det uppskattas att hälften av de sexarbetare som verkar i Finland är utlänningar. Sexarbetarna i Finland kommer från olika delar av världen: Ryssland, det forna Sovjetunionen, Thailand, Latin Amerika, Afrika osv.¹.

Den forskning som idag finns gällande kvinnors erfarenheter inom sexarbetet har inte direkt berört frågan om förhållandet mellan arbete, immigration och sexarbete. Den största delen av litteraturen närmar sig ämnet ur människohandelns perspektiv. I Finland har två avhandlingar i ämnet nyligen utkommit. **Anna Kontula** har i sin avhandling granskat finländska sexarbetares liv, medan **Pia Skaffari** i sin doktorsavhandling har granskat Murmanskområdet och den trafik som sker mellan Murmansk och norra Lappland, var ryska kvinnor försörjer sig som sexarbetare. Båda diskuterar olika perspektiv på sexarbete men berör inte kopplingen mellan migration och sexarbete ur ett vidare perspektiv.

Medan Kontulas avhandling kan sägas vilja ge en röst till finländska sexarbetare, tenderar Skaffari att se sexarbetarna som offer för olyckliga omständigheter vilket lätt reducerar frågor om sexarbete till ett socialt problem. Avhandlingen, som är skriven ur socialarbetets synvinkel, aktualiserar frågan om hur man kan tala om det individuella valet då det handlar om migration och sexarbete. De kvinnor som hon har intervjuat talar t.ex. inte enligt henne ur ett offerperspektiv. Detta förklarar hon med att de legitimerar sexarbetet via moderskapet och ansvaret för barnen. Likaså skriver hon att valet i sista hand är kvinnornas även om valmöjligheterna är begränsade och inte reflekterar en *verklig* valfrihet. Problemet här är hur vi skall förstå betoningen av det verkliga valet? Ifall kvinnorna inte beskriver sig som offer, utan som aktörer i sitt eget liv, ur vems synvinkel bestäms då den verkliga valfriheten (och därmed även offerskapet)?

Den landsgränsöverskridande prostitutionen granskas oftast ur två synvinklar: inom kriminologin diskuterar man den i termer av människohandel medan den feministiska forskningen behandlar sexarbete som en del av våldet mot kvinnor.

Skaffari utgår i sin analys alltså inte från kvinnornas egna definitioner av frihet, utnyttjande och autonomi eller från deras erfarenheter och förståelser av vilka för- och nackdelar som migration och sexarbete medför, utan vad dessa betyder avgörs med utgångspunkt ur forskarens egen position. I bakgrunden finns en abstrakt syn på valfrihet vilket lätt även blir moralistisk. Ifall sexarbete i vissa fall utgör det enda verkliga alternativet till att tjäna pengar och försörja sin familj och barn – vilken kontrast finns då att göra?

Europeisk forskning om migration och arbete marginaliserar ofta det arbetet som utförs inom den kommersiella sexmarknaden medan mera traditionell prostitutionsforskning sällan behandlar erfarenheter av invandring. Sexarbetet har heller inte nämnvärt behandlats inom migrationsforskningens

Den moraliska paniken kring sexarbetet och den stigmatisering som följer sexarbetare gör oss ofta blinda inför många av de frågor som berör sexarbetarnas liv och verklighet.

ramar trots att sexarbetet erbjuder en inkomst för många migrerade kvinnor. Den landsgränsöverskridande prostitutionen granskas oftast ur två synvinklar: inom kriminologin diskuterar man den i termer av människohandel medan den feministiska forskningen behandlar sexarbete som en del av våldet mot kvinnor. Den starka fokuseringen på människohandelsdiskuren både inom forskningen och inom den offentliga debatten osynliggör sexarbetet som en form av migration och som en av gästarbetets former och istället närmar den sig kvinnorna i branschen och deras erfarenheter ur kriminalitetens, offrets och exploaterings perspektiv. Likaså tenderar de att behandla sexarbete i en moralistisk anda. Den moraliska paniken kring sexarbetet och den stigmatisering som följer sexarbetare gör oss ofta blinda inför många av de frågor som berör sexarbetarnas liv och verklighet. Li-

kså ger sexarbetet upphov till en del obekväma sanningar: den enorma efterfrågan på sextjänster i Europa, att många migrerade sexarbetare är medvetna om sitt framtida jobb och har sökt sig dit frivilligt, samt att många kvinnor föredrar sexarbetet framför andra skitjobb.

Vi menar att det är viktigt att granska sexarbetet ur ett perspektiv som beaktar globala maktförhållanden, invandringpolitiska åtgärder (kontrolleringen av migrationen) både nationellt och internationellt som faktorer som möjliggör och skapar en könad arbetsmarknad, på vilken sexarbetet framstår som en möjlighet för många kvinnor. Likaså är det viktigt att kritiskt granska de olika diskurser som behandlar sexarbete och sexarbetare och de följderna som dessa får för sexarbetarna själva. Deta innebär att ta sexarbetares egen röst på allvar och inte ur ett elfenbenstornsperspektiv behandla dem som offer.

Den nationella lagstiftningen och utlänningsförvaltningen skapar de förhållanden under vilka sexarbetare arbetar. Även om försäljning av sex i sig inte är kriminaliserat i Finland, påverkar utlänningslagen från 1999 sexarbetarnas uppehälle och vistelse i landet, eftersom misstankar om att en utlänning har sålt sexuella tjänster eller haft som avsikt att sälja sexuella tjänster är ett skäl för att avisa en person. Detta innebär i praktiken att sexarbetare som kommer från länder utanför EUs gränser tvingas att verka under jorden i rädsla för att bli utvisade. I och med att sexarbetet placeras i gränslandet mellan det lagliga och det kriminella, att det till sin natur hör till det intima och privata, samt att det utgör en grund för att bli utvisad ur landet, bidrar till

Samtidigt som sexarbetare ur humanismens synvinkel ses som offer för sina omständigheter kriminaliseras de som illegala immigranter.

¹ Uppskattade siffror för antalet personer som verkar inom prostitutionen årligen varierar mellan 4000-15000 (Roth 2010, 185).

att skapa de osäkra ramarna för branschen. Samtidigt som människohandelsdiskursen är stark och har fått stort utrymme inom den politiska sfären, skapar den stränga invandringspolitikerna människohandel eftersom det i praktiken för många invandrare är omöjligt att lagligt ta sig in i landet. Samtidigt som sexarbetare ur humanismens synvinkel ses som offer för sina omständigheter kriminaliseras de som illegala immigranter. För att uppnå en fördjupad förståelse för sexarbetet som fenomen är det viktigt att granska hur frågor om lagstiftning, kontroll, arbete, migration, kön, rasism och makt hänger ihop.

Samtidigt som människohandelsdiskursen är stark och har fått stort utrymme inom den politiska sfären, skapar den stränga invandringspolitikerna människohandel eftersom det i praktiken för många invandrare är omöjligt att lagligt ta sig in i landet.

Sexarbetet är för många kvinnor en överlevnadsstrategi och är som fenomen oskiljbart från globala migrationsförhållanden. Sexarbetet och förhållandena kring det kan därmed beskrivas genom begreppet *prekaritet* ("precarious").

Prekaritet kan förstås som en erfarenhet av och ett tillstånd som präglas av sårbarhet, osäkerhet, beroende och flexibilitet. Det hänvisar dock inte endast till det nya arbetets former utan kan även förstås som en beskrivning av livets allmänna osäkerhet, som till exempel den kontrollerade migrationen kan ge upphov till. Vi menar att det är hög tid att sexarbete tas på allvar som en feministisk, arbetsmarknadspolitisk och moralisk fråga utan att hemfalla till moraliserande och stigmatiserande ideologier kring "den prostituerade". Denna problematik aktualiserar både kvinno- och arbetarrörelsens gamla grundfrågor gällande skillnaden mellan det privata och det offentliga, vilket status den inofficiella sektorns arbeten har, som t.ex. hemarbete. Frågor om rättigheter, arbetsskydd, erkännande och klass blir aktuella. Den feministiska forskningen har länge uppmärksammat de normativa aspekterna inom kvinno- och arbetarrörelsen och ställt frågan vem som talar för vem och på vilka villkor? Vem lyssnar på sexarbetarnas röst? ■

Referenser:

- Agustin, Laura** 2007. *Sex at the margins: migration, labour markets and the rescue industry*. London: Zed Books.
- Agustin, Laura** 2006. The Disappearing of a Migration Category: Migrants Who Sell Sex. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 32(1), 29–47.
- Aradau, Claudia** 2004. The Perverse Politics of Four-Letter Words: Risk and Pity in the Securitisation of Human Trafficking. *Millennium Journal of International Studies*, 33, 251–278.
- Ehrenreich, Barbara & Hochschild, Arlie** 2003a. *Global woman: nannies, maids and sex workers in the new economy*. London: Granta.
- Ehrenreich, Barbara & Hochschild, Arlie** 2003b. Introduction. Teoksessa Barbara Ehrenreich and Arlie Russell Hochschild (toim.): *Global woman: nannies, maids and sex workers in the new economy*. London: Granta, 1–13.
- Hammersley, Martyn & Atkinson, Paul** 2007. *Ethnography: principles in practice*. London: Routledge.
- Julkunen, Raija** 2008. *Uuden työn paradoksit – keskusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista*. Tampere: Vastapaino.
- Kontula, Anna** 2008. *Punainen eksodus. Tutkimus seksityöstä Suomessa*. Helsinki: Like.
- Mai, Nick** 2006. *Migrant Workers in the UK Sex Industry. Final Policy-Relevant Report*. <http://www.londonmet.ac.uk/research-units/iset/projects/esrc-migrant-workers.cfm> [Katsottu 25.01.2011].
- Precarias a la deriva** 2009. *Hoivaajien kapina: tutkimusmatkoja prekaarisuuteen*. Helsinki: Like.
- Precarias a la deriva** 2004. Adrift through the circuits of feminized precarious work. *Feminist Review*, 77(1), 157–161.
- Pro-tukipiste** 2010. Keskustelut Pro-tukipisteen työntekijöiden ja toiminnanjohtajan kanssa.
- Skaffari, Pia** 2010. *Rajat ylittävä prostituutio. tutkimus naisten kokemuksista pohjoisen itäprostituutiosta*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Sorainen, Antu** 2011b. *Suomalainen keskustelu pedofiiliasta*. Teoksessa Satka, Mirja & Alanen, Leena & Pekkarinen, Elina & Harrikari, Timo (toim.): *Lapset, nuoret ja muuttuvat hallinnan käytännöt*. Tampere: Vastapaino (painossa)
- Thorbeck, Susanne** 2003. *Prostituutio globaalina ilmiönä: Toimintamallien muuttuminen*. Teoksessa Susanne Thorbeck & Bandana Pattanaik (toim.): *Rajat ylittävä prostituutio. Globaalien toimintamallien muuttuminen*. Helsinki: Like, 16–28. Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301, 148§
- Veijola, Soile & Jokinen, Eeva** 2008. Towards a Hosting Society? Mobile Arrangements of Gender and Labour. *NORA–Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 16(3), 166–181.
- > *Sex workers in Europe manifesto*:
<http://www.sexworkereurope.org/images/phocadownload/manbrussels2005.pdf>